

sociospirituali (civilizația sătească propune, în genere, o mentalitate mitico-mistico-religioasă, pe când orașul aduce după sine o diminuare a acestor forțe și o sporire a mentalității raționale).

Urmărind aceeași „dublă” perspectivă de definire, creionarea trăsăturilor esențiale ale orașului poate fi realizată prin raportarea la sat din perspectiva unui pattern dihotomic rural-urban bazat pe un număr mic și semnificativ de variabile, prolific și din punct de vedere metodologic, în sensul oferirii unui set de criterii cu care să putem opera în pregătirea instrumentelor și a investigațiilor de teren (volumul populației, densitatea, ocupațiile, diviziunea activităților, autosubzistența, relațiile sociale locale, intercunoașterea, omogenitate/eterogenitate a comportamentelor, cultura și raporturile cu societatea înglobantă).

Concretizarea empirică a elaborărilor teoretice din primele trei capitole își găsește substanța în partea secundă a lucrării, situație ce reprezintă, după spusele autorului, o primă tentativă de analiză a celor două tipuri de comunități teritoriale din perspectiva măsurării intenției relațiilor intracomunitare. Considerațiile se bazează pe o serie de cercetări de teren realizate în câteva comunități rurale din județul Alba, precum și în Blocul 280 din orașul Alba Iulia în anul 2002; metodologia utilizată a fost prezentată în lucrarea despre matricea comunitară a aceluiași autor. Calculul indicelui matricei comunitare (ca medie aritmetică a indicilor cunoașterii, comunicării și acțiunii comune) a oferit posibilitatea testării asocierii dintre mărimea comunității (indicată prin numărul menajelor) și intensitatea relațiilor interumane (exprimată prin acest indice al matricei comunitare), rezultând o echivalență de inversă proporționalitate.

Cartea lui Mihai Pascaru se încheie cu prezentarea unui studiu consacrat identității toponimice și teritoriale, precum și

strategiilor comunitar-identitare, aspecte deosebit de importante în procesul de delimitare a raporturilor dintre autorități și cetățeni, precum și în practica dezvoltării comunitare, ce are ca punct de pornire o serie de investigații realizate în comuna Horea (județul Alba) în anul 2001. Legat de problematica identității, una dintre concluziile cele mai importante pe care le putem desprinde pe baza discuțiilor din teren este că societatea rurală continuă să le ofere actorilor sociali mijloace pentru definirea identității lor personale, în condițiile în care dezvoltarea socială din marile orașe creează astăzi o nevoie continuă pentru individ de a-și defini propria identitate. Acesta este unul dintre mesajele importante pe care lumea rurală le dă lumii urbane: reconstruirea structurilor sociale care îi permit individului să știe cine este și să-și definească identitatea personală.

Experiența parcurgerii acestei lucrări înseamnă intrarea în contact cu o perspectivă epistemică ce se autodefineste și care distinge la nivelul sociologiei comunităților două subdiscipline, cu o evoluție adesea distinctă și polemică, dar și cu numeroase întrepătrunderi de ordin conceptual și metodologic: sociologia comunităților rurale și sociologia comunităților urbane.

Marius Strâmbeanu

Lucian Marina

Rămânerea în societate.

Monografii ale îmbătrânirii,

București, Editura Emia,

2003, 200 p.

Rămânerea în societate. Monografii ale îmbătrânirii abordează o problemă mai puțin aprofundată în scrierile de specialitate românești, dar de maxim interes în contextul internațional actual, caracterizat

printr-o serie de modificări economice, sociale, politice și, nu în ultimul rând, demografice. Scăderea natalității înregistrată cu precădere în ultimii ani este dublată de creșterea speranței de viață cu impact direct asupra configurației pieței muncii, dar și a spectrului și configurației sistemului de asigurări sociale de pensii. Cartea analizează atent problematica vârstei a treia, îmbinând fericit abordarea teoretică cu cercetări asupra segmentului de vârstă interesat realizate în județul Alba. Lucrarea cuprinde în formă revizuită teza de doctorat în sociologie a lectorului universitar Lucian Marina.

Conținutul cărții este organizat în șapte capitole, cărora li se adaugă o anexă ce detaliază configurațiile actuale ale sistemelor de pensii în țările dezvoltate – prezentări de caz. Cele aproape două sute de surse bibliografice citate sunt un argument solid asupra fundamentării teoretice.

Primul capitol, „Îmbătrânirea socială”, își propune să definească „vârsta”. Sunt supuse atenției vârsta ca status social, dimensiunile vârstei, stratificarea după vârstă, relațiile dintre generațiile familiale. O parte substanțială este dedicată îmbătrânirii, considerată a fi un concept polisemic. Una dintre definițiile propuse este aceea de „ansamblu de modificări care survin o dată cu înaintarea în vârstă și care diminuează rezistența și adaptabilitatea organismului la mediul înconjurător” (p. 47). Pentru o mai bună înțelegere, este analizată detaliat „bătrânețea”, mai exact locul bătrâneții în parcursul vieții și tranzițiile bătrâneții: pensionarea, văduvia, apropierea de moarte și tranzițiile ei.

În continuare, capitolul „Teorii sociologice despre îmbătrânire” oferă un consistent suport teoretic în sprijinul clarificării conceptuale a celor două noțiuni. Sunt trecute în evidență: funcționalismul (conform teoriei dezangajării și teoria activității), teoriile socioeconomice ale vârstei a treia (care susțin dependența vârstnicilor de

produsul curent al economiei), teoriile postmoderne, teoriile sociologice ale sănătății vârstnicilor (pe de o parte, reducerea morbidității și, pe de altă parte, înmulțirea problemelor de sănătate o dată cu creșterea în vârstă) și teoriile interacționiste (analiza transformărilor identitare de la nivelul interacțiunilor cotidiene).

„Nivel de trai și mod de viață la pensionarii din România” propune o analiză incluzând date statistice asupra nivelului general de trai al pensionarilor și prezintă apoi concluziile unei cercetări asupra modului de viață al pensionarilor realizată în județul Alba, în 2001.

Capitolul IV, „Specificul pensionării într-un spațiu regional: județul Alba”, detaliază această cercetare. Ca tipuri previzionate de pensionari în județul Alba s-au desprins: tipul 1 „integrat”, tipul 2 „pensia ca o oază de liniște”, tipul 3 „revendicativii”, tipul 4 „utilii”, tipul 5 „marginalizații”, tipul 6 „fragilii”. Cu ajutorul modelării Lisrel, a fost studiată relația dintre statusul social și statusul (poziția) în parcursul de îmbătrânire.

Următorul capitol, „Cadre monografice – studii de caz”, explorează pe rând tipurile de pensionari prezentate în capitolul anterior: „universul revendicativ” (cazul A), „universul integrării” (cazul B), „universul marginalizării și strămutării” (cazul C) și „universul pensiei ca o oază de liniște” (cazul D). În completare, finalul capitolului propune analizei trei matrice monografice: a contactelor sociale, a importanței și a raportării la societate.

Capitolul „Descriptori monografici ai îmbătrânirii” completează seria datelor provenite din cercetarea desfășurată în județul Alba prin prezentarea detaliată a descriptorilor evidențiați, prin analiza jurnalelor autocompletate de subiecți.

Ultimul capitol, „Rămânerea în societate”, pledează asupra importanței „păstrării” vârstnicilor în societate. În acest

sens, autorul conturează o așa-numită „etică a rămânerii”. Cele două premise principale luate în considerare sunt: finalitatea îmbătrânirii nu este moartea și înscrierea îmbătrânirii sociale în logica descreșterii, a dez-activității. Capitolul este completat de includerea a trei anexe ce prezintă perioadele cercetării de teren asupra îmbătrânirii și două jurnale din cadrul cercetării realizate: al unei persoane pensionare clasificate ca profil „util” și al unei persoane „fragile”.

Ultima anexă a volumului trece în revistă configurațiile sistemelor de pensii din Italia, Germania, Marea Britanie, Statele Unite, Canada și Suedia. Din păcate, nu este clar explicată selecția acestor state, și nu a altora, iar capitolul nu dispune de un set de concluzii în urma prezentării sistemelor naționale. Datorită modificărilor înregistrate în ultima vreme în sistemul de pensii din România, consider că ar fi fost extrem de utilă includerea unei succinte prezentări a sistemului de pensii din România, evidențierea unor posibile elemente din experiența altor țări care ar putea fi implementate în sistemul românesc. Dar aceste observații pot reprezenta și o sugestie pentru continuarea cercetării pe viitor.

Ca o concluzie generală, volumul este extrem de interesant, acoperind din punct de vedere științific un domeniu pe cât de interesant pentru societatea românească contemporană, pe atât de complex.

Simona Vonica Răduțiu

Mihai Pascaru

Matricea comunitară. Cunoaștere, comunicare și acțiune comună în satul contemporan,
Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2003, 255 p.

Dezvoltare a propriei teze de doctorat, cartea lui Mihai Pascaru probează o bună competență teoretică îmbinată într-un mod fericit cu latura de cercetare empirică, în cea mai mare parte a lor conceptele și ipotezele la care acesta apelează fiind inserate consecvent în cadrul demersului de cercetare, ca o continuare firească a acestuia.

Conceptual, lucrarea dezvoltă noțiunea de *matrice comunitară*, înțelesă ca „unitate structurală dintre dimensiunile cunoașterii, comunicare și acțiune comună la nivelul unei comunități (teritorială sau nu), unitate din care (...) ia naștere ansamblul elementelor de viață cotidiană ale unei comunități date” (pp. 15-16), pornind de la o viziune de ansamblu asupra întrepătrunderii dimensiunilor informației umane (cunoaștere, comunicare, acțiune): „Abordarea comunicării în spațiul rural nu este posibilă sau, dacă este posibilă, nu este deplină fără studiul intercunoașterii și al acțiunii comune” (p. 16).

Izvorâtă din achiziția ideii existenței unui *continuum* pe axa comunitate-societate, poziția conturată în termenii manifestării unor trepte comunitare (de la comunități contaminate societară la societăți dotate cu anticorpi comunitari) și asociată perspectivei informaționale ne oferă posibilitatea identificării unor niveluri distincte ale cunoașterii, comunicării și acțiunii comune în cazul concret al unei comunități situate pe o treaptă anume. Situațiile reale care se subsumează celor două tendințe dihotomice și exclusive se traduc, pe de o parte, printr-un minim „ideal” – nimeni nu știe nimic despre nimeni; nimeni nu